

SOCIAAL TUINIEREN:

Een oplossing voor verwaarloosde of betegelde tuinen in aandachtswijken

"Een betegelde tuin is een teken van angst, maak van je tuin een paradijs."

"Tuintegelaars zijn zo onschuldig niet."

"Is Tegeltax de oplossing voor betegelde tuinen?"

Zomaar een greep uit een aantal krantenkoppen van de afgelopen tijd. Overal in Nederland worden tuinen betegeld, een alarmerende trend. Veel mensen zien op tegen het onderhoud van een tuin en betegelen hem. Slecht voor biodiversiteit, slecht voor waterafvoer, slecht voor het leefklimaat in wijken. Is het mogelijk deze trend te keren?

In Amsterdam hebben de twee stichtingen Stichting Present Amsterdam*, en de Nederlandse Tuinenstichting de handen ineengeslagen om achterstandswijken duurzaam te vergroenen en verwaarloosde en betegelde tuinen op te knappen en groen te houden. Een door de buurt, corporaties en vrijwilligers gedragen alternatief voor betegelen dat steeds meer navolging en waardering krijgt. Het initiatief heet Sociaal Tuinieren, startte in 2010 met

een pilot in de wijk Betondorp in Amsterdam, en is nu in de hele stad actief. Amsterdamse woningcorporaties hebben Sociaal Tuinieren inmiddels in hun hart gesloten. Het is uitgegroeid tot een succesvol concept, dat nu klaar is om landelijk uitgerold te worden.

De laatste jaren werkt Sociaal Tuinieren samen met Amsterdam Rainproof en Stichting Steenbreek om betegelde tuinen open te breken en er groene en waterbestendige tuinen van te

maken. Deze samenwerking won onlangs de WOW-prijs*. Er is een online methodiek beschikbaar, waardoor het project nu ook in andere steden kan (en zal) worden opgezet. Er is veel vraag naar Sociaal Tuinieren blijkt uit een rondgang.

Eenzaamheid

Sociaal Tuinieren behelst dat groepen vrijwilligers in aandachtswijken tuinen van ouderen en kwetsbare bewoners opknappen en duurzaam beplanten. Deze mensen zijn zelf niet in staat hun tuin bij te houden en verkeren vaak in een sociaal isolement. De tuinen worden na de make-over door individuele vrijwilligers regelmatig bijgehouden, waardoor ook de eenzaam-

- * WOW staan voor de twee onderdelen: Wegbeheerders ontmoeten Wegbeheerders en Water ontmoet Water.
- Stichting Present slaat een brug tussen mensen die vrijwillig hulp willen geven en zij die hulp kunnen gebruiken.

heid, waar de betrokken mensen vaak onder lijden, structureel doorbroken wordt. En waardoor de tuinen groen en mooi blijven. Die nazorg, waardoor verval en overwoekering uitblijft, zorgt ervoor dat mensen in buurten beginnen in te zien dat er echt een alternatief voor betegeling bestaat, en dat het werkt. Stichting Present bemiddelt en begeleidt bij de inzet van groepen vrijwilligers bij mensen met een hulpvraag, en zorgt bij Sociaal Tuinieren voor de helpende handen die de grote opknappbeurten in de tuinen uitvoeren. De stichting heeft een groot netwerk bij instellingen voor zorg en welzijn én bij woningcorporaties. Zo worden de mensen gevonden die de tuinhulp echt nodig hebben; mensen die zelf noch het geld, noch het netwerk hebben om hun tuin bij te houden en die dat zelf ook niet (meer) kunnen. Binnen Sociaal Tuinieren wordt wijkgericht gewerkt. Via Present wordt contact gelegd met een centraal persoon in de wijk, zoals een wijkbeheerder, die de schakel vormt tussen de kwetsbare bewoners en het project. Present zorgt voor de inzet van de groep vrijwilligers – via een bedrijf of een vereniging – die tijdens een projectdag in een bepaalde buurt verwaarloosde en betegelde tuinen op komen knappen. De Nederlandse Tuinenstichting brengt in dit project expertise in op het gebied van tuinontwerp en -onderhoud. Het Sociaal Tuinieren-project wordt uitgevoerd met een vast team waarin Present en Tuinenstichting nauw samenwerken. Het duurzaam borgen van het project – zorgen dat de tuinen opgeknapt blijven – gebeurt in gezamenlijkheid. In heel Amsterdam heeft Sociaal Tuinieren tuintjes “geadopteerd” die elk jaar weer opnieuw onderhouden worden.

Betondorp

In 2011 ging Sociaal Tuinieren van start in de Amsterdamse wijk

Tegels eruit en planten erin! betondorp 2017. Foto M.v.Ingen

Geuzenveld-de tuin vòðraf. Foto R.Abersnjjp

Betondorp, een wijk waar veel ouderen en kwetsbare mensen wonen, en waar het straatbeeld destijds erg troosteloos was met veel verwaarloosde, vervuilde, met onkruid overwoekerde tuinen. In de afgelopen acht jaar zijn er in deze onder architectuur gebouwde wijk, waar Johan Cruyff opgroeide, met veel succes

Geuzenveld-de tuin is klaar, de regenpijp is gekoppeld aan de regenton! Waterafvoer in de tuin. Foto R.Aberson

tientallen voor- en achtertuinen opgeknapt door het Sociaal Tuinieren-project. Het is anno 2019 prachtig om te zien dat er in de hele wijk Betondorp nauwelijks nog zwaar verwaarloosde tuinen te zien zijn. Diverse groepen vrijwilligers in de buurt hebben het

Woningcorporatie Eigen Haard doneert bolletjes en een gietertje voor de blijde bewoner Bloemenbuurt 2018. Foto R.Aberson

‘Arcadis, Timberland, ING en Philips hebben zich ingezet om tuintjes van kwetsbare mensen op te knappen’

structurele onderhoud van de tuinen in Betondorp op zich heeft genomen. Er is een duidelijk zichtbaar verschil te zien met de situatie in 2011. Betondorp

is nu een groene wijk, waar veel minder tuinen betegeld zijn dan in andere buurten.

Door het succes van de Sociaal Tuinieren-formule kwam uit veel andere wijken de vraag om daar het project ook op te starten. Inmiddels loopt het project, behalve in Betondorp, ook in diverse buurten in Amsterdam-Noord, Amsterdam Nieuw-West en sinds kort ook in Zuidoost.

Ontmoetingen

Het aspect “sociaal” heeft niet alleen betrekking op “hulp aan kwetsbare mensen” door “vrijwilligers die volop in de maatschappij staan”. Er vinden in en rondom de tuinen ontmoetingen en contacten plaats tussen alle

betrokken partijen, die tijdens een projectdag nauw samenwerken, waarbij diverse lagen van de samenleving, die elkaar anders nooit zouden ontmoeten, met elkaar in contact komen. Dit wordt door alle betrokkenen als zeer positief ervaren.

De Nederlandse Tuinenstichting heeft duizenden tuinliefhebbers donateurs in heel Nederland. Vaak met een grote tuin of zelfs een eigen landgoed. Veel van deze donateurs geven niet alleen geld aan de stichting. Ze doneren ook hun overvloedige planten aan het Sociaal Tuinieren-project, waardoor deze planten in tuintjes in achterstandswijken een nieuw leven krijgen. Soms komen de donateurs zelf kijken als hun

eigen planten opnieuw worden geplant. Dat levert bijzondere ontmoetingen op.

De planten moeten sterk zijn: denk aan vrouwenmantel, asters, hosta's, siergrassen, herfstanemonen, irissen, geraniums. Soms worden ook heesters en andere planten als helleborus en pimperl gedoneerd. Er zijn zoveel plantendonaties dat er al jaren geen nieuwe planten meer gekocht hoeven te worden.

Samenwerking

Binnen Sociaal Tuinieren werken steeds meer partijen samen. Woningcorporaties vormen in Amsterdam een onmisbare schakel bij het project. Zij hebben in kwetsbare buurten wijkbeheerders rondlopen, die de buurtbewoners en hun problematiek kennen. Zij zorgen ervoor dat Sociaal Tuinieren goed wordt ingebed in de wijk, dat er een plek is waar gereedschap kan staan, dat er een locatie is waar groepen vrijwilligers bijeen kunnen komen, en dat andere buurtbewoners worden gestimuleerd om zich in de door Sociaal Tuinieren geadopteerde tuinen in te zetten. Corporaties steunen het project ook met een geldelijke bijdrage en maken het zo mede mogelijk. Zo heeft corporatie Eigen Haard in Amsterdam een wijkpartnerovereenkomst met de Nederlandse Tuinenstichting afgesloten en financiert het project duurzaam. Ook vermogensfondsen hebben zich aan het project verbonden: fondsen als het Oranje Fonds, het RCOAK en Stichting het R.C. Maagdenhuis financieren het project al jaren.

Via Stichting Present zetten vele bedrijven zich voor Sociaal Tuinieren in. Groepen medewerkers komen gezamenlijk als een soort teambuildingsuitje een of meerdere dagen per jaar tuinen openknappen, onder begeleiding van een deskundige tuinontwerpster en "groene" vrijwilligers via de Tuinenstichting. Het afgelopen jaar hebben Arcadis, Timberland,

ING en Philips zich ingezet om tuintjes van kwetsbare mensen op te knappen. Vaak vinden de medewerkers van deze bedrijven het zoveel voldoende geven, dat ze het volgende jaar weer terugkomen. Ook studentenverenigingen komen elk jaar rond de groentijd terug om samen tuinen op te knappen. Dat verbreedt. Een belangrijke samenwerkingspartner is Amsterdam Rainproof, een platform in Amsterdam dat Amsterdam bestand wil maken tegen regenoverlast. Rainproof heeft een methode om tuinen regenbestendig te maken. Rainproof werkt in grote projectdagen samen met Sociaal Tuinieren, waarbij de expertise en aanpak van beide partijen elkaar versterken. De regenbeddingen (wadi's, regentonnen) die Rainproof aanbrengt worden gecombineerd met de duurzame, passende beplanting en het langdurige onderhoud dat Sociaal Tuinieren levert. Een nieuwe samenwerkingspartner is de Vogelbescherming, met wie aan vogelvriendelijke tuinen wordt gewerkt. En ook met Stichting Steenbreek wordt nauw samengewerkt om Sociaal Tuinieren ook over de rest van de Nederlandse gemeenten uit te rollen.

Online methodiek

Er komt steeds meer vraag in andere steden naar Sociaal Tuinieren. Het vergt echter wel het een en ander aan inspanning en aan randvoorwaarden om het project succesvol neer te kunnen zetten. Daarom is in 2018 een online methodiek Sociaal Tuinieren ontwikkeld, die het mogelijk maakt om het project ook elders neer te zetten. De landelijke hoofdvestiging van Stichting Present, van waaruit tientallen Present-stichtingen in heel Nederland worden gefaciliteerd, start dit jaar een Sociaal Tuinieren-pilot bij een aantal van deze vestigingen. Hierbij wordt het team vanuit Amsterdam "ingevlogen" om coaching en advies te geven. De online methodiek is voor iedereen beschikbaar via deze link:

www.tuinenstichting.nl/methodiek-sociaal-tuinieren

Deze methodiek – gelardeerd met instructiefilmpjes, foto's, sjablonen en achtergronden – bevat de voorwaarden om tot een succesvol project te komen en beschrijft stap voor stap hoe een projectdag georganiseerd kan worden.

Tegels eruit planten erin, Betondorp 2017.